

відсутність дієвих методів адресності та перевірки реального рівня нужденності, що зобов'язує посилити адресність соціальної допомоги та поступовий перехід до грошової форми надання різних видів соціального захисту.

Джерела:

1. Артюх Ю. І. Правове регулювання соціального забезпечення вимушених переселенців: порівняльний аспект Соціальне право №1/2017 С. 214-219.

2. Сіньова Л. М. Працевлаштування внутрішньо переміщених осіб: проблемні питання. Проблеми кодифікації трудового законодавства України: тези допов. учасн. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 26 квітня 2017 р.)/ за ред. проф. М. І. Іншина, відпов. ред. к.ю.н. І. С. Сахарук. Київ: Прінт-Сервіс, 2017. 267с.

3. Длугопольський О., Козар А. Аналіз бюджетних витрат на соціальний захист населення: виклики пандемії COVID-19. Вісник Економіки, [S.l.], п. 3, р. 38-64, oct. 2022. URL: <http://visnykj.wunu.edu.ua/index.php/visnykj/article/view/1390>

Мельник Володимир Петрович

*д.ю.н., доцент, професор кафедри конституційного, міжнародного
права та публічно-правових дисциплін*

*Київського університету інтелектуальної власності та права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПРО ОКРЕМІ ПРАВОВІ АСПЕКТИ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ ОСОБАМ З ІНВАЛІДНІСТЮ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Утвердження України як соціальної та правової держави в умовах воєнного стану передбачає законодавче забезпечення організації соціального захисту осіб з інвалідністю та формування дієвих механізмів його реалізації,

а також гарантування та правової охорони права на соціальний захист, інших соціальних прав [6, с.376-380].

Положення статті 46 Конституції України [1] закріплює право громадян на соціальний захист та встановлює види соціального забезпечення. Соціальні послуги є одним із основних та найбільш поширених видів соціального забезпечення, який здійснюється за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, спеціальних фондів та інших джерел, не заборонених законом. Варто зауважити, що повномасштабне вторгнення російської федерації на територію нашої держави та запровадження воєнного стану в Україні стало величезним викликом для системи соціального захисту в цілому. Шкода, у тому числі психологічна, матеріальна, фізична що завдана війною, бойовими діями, є одним із чинників, який в першу чергу негативно впливає на життя осіб з інвалідністю. А тому, сьогодні більшість наших громадян, в тому числі особи з інвалідністю, перебувають в складних життєвих обставинах, не можуть потурбуватись про себе та потребують допомоги соціальних працівників.

Будь-яка особа може потрапити у складну життєву ситуацію. В українському законодавстві це визначається складними життєвими обставинами. Правове регулювання соціальних послуг здійснюється переважно на підставі Закону України «Про соціальні послуги» від 17. 01. 2019 року [2] в якому визначено, що соціальні послуги – дії, спрямовані на профілактику складних життєвих обставин, подолання таких обставин або мінімізацію їх негативних наслідків для осіб/сімей, які в них перебувають. Дія закону поширюється на громадян України, іноземців та осіб без громадянства, які на законних підставах проживають або перебувають на території України і належать до вразливих груп населення та /або перебувають у складних життєвих обставинах. Власне сутність соціальних послуг, як окремого виду соціального забезпечення полягає в тому, що вони надаються особам, які опинились в біді і не можуть самотійно з цим впоратись. Відповідно до Закону України «Про соціальні послуги» одним із чинників, що можуть

зумовити складні життєві обставини, є шкода, завдана бойовими діями, збройним конфліктом чи тимчасовою окупацією. Варто зауважити, складні життєві обставини - обставини, що об'єктивно порушують нормальну життєдіяльність особи, наслідки яких вона не може подолати самостійно (інвалідність, часткова втрата рухової активності у зв'язку із старістю або станом здоров'я, самотність, сирітство, безпритульність, відсутність житла або роботи, стихійне лихо, катастрофа тощо). Коли кажуть про умови надання соціальних послуг, то завжди мають на увазі юридичні факти (соціальні ризики), за наявності яких конкретній особі можна надати певну соціальну послугу. Одним із соціальних ризиків при настанні якого особа може претендувати на соціальні послуги є інвалідність. Закон України «Про реабілітацію інвалідів в Україні» від 20. 12. 2005 року зазначає що, інвалід – особа зі стійким розладом функцій організму, що при взаємодії із зовнішнім середовищем може призводити до обмеження її життєдіяльності, внаслідок чого держава зобов'язана створити умови для реалізації нею прав на рівні з іншими громадянами та забезпечити її соціальний захист [3].

Згідно закону про соціальні послуги, особам з інвалідністю можуть надаватись прості соціальні послуги, що не передбачають надання постійної або систематичної комплексної допомоги (консультування, посередництво, надання притулку, представництво інтересів тощо) та допоміжні соціальні послуги, що надаються у вигляді натуральної допомоги (продукти харчування, предмети і засоби особистої гігієни, санітарно-гігієнічні засоби для прибирання та технічних послуг (транспортні послуги, переклад жестовою мовою тощо). Також цим Законом встановлено, що надання соціальних послуг здійснюється шляхом ведення випадку, що включає в себе ряд окремих етапів (аналіз заяви, оцінювання потреб, визначення середньомісячного сукупного доходу, прийняття рішення, розроблення індивідуального плану, укладення та виконання договору). Зазвичай виконання цих етапів займає орієнтовно 14 робочих днів. В умовах воєнного стану не можливо дотриматись такого алгоритму. І очевидно, що порядок надання соціальних послуг в умовах

воєнного стану потребував оперативного корегування. З метою стабілізації ситуації Верховною Радою України 14 квітня 2022 року було прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо надання соціальних послуг у разі введення надзвичайного або воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях» [4]. Насамперед слід зауважити, що змінами до статті 23 Закону про соціальні послуги законодавець спростив порядок організації надання соціальних послуг у разі введення надзвичайного або воєнного стану в Україні. Так відповідно змісту нової редакції статті 23 цього закону соціальні послуги (консультування, надання притулку, догляд, підтримане проживання, короткотермінове проживання, натуральна допомога, транспортні послуги тощо) надаються екстрено у разі наявності загрози життю чи здоров'ю особи та у разі введення надзвичайного або воєнного стану в Україні. Також законодавець внесенням змін до статті 11 Закону про соціальні послуги розширив повноваження уповноважених органів системи надання соціальних послуг, що має сприяти ефективній реалізації державної політики у сфері надання соціальних послуг та здійснення управління системою надання соціальних послуг. Питання фінансування наданих соціальних послуг згідно вищезазначених законодавчих змін врегульовується постановою Кабінету Міністрів України від 7 липня 2022 р. № 784, якою затверджується порядок фінансування соціальних послуг під час дії воєнного стану в Україні та врегульовуються механізми компенсації витрат фінансового характеру надавачам соціальних послуг [5]. Так наприклад, у разі переміщення (евакуації) отримувачів соціальних послуг із числа осіб похилого віку, осіб з інвалідністю, які тимчасово або постійно проживали в закладах з проживанням та отримували соціальну послугу стаціонарного догляду, паліативного догляду або підтриманого проживання, до аналогічних закладів з проживанням виконавчими комітетами відповідних місцевих рад, місцевими держадміністраціями, військово-цивільними адміністраціями або військовими адміністраціями може бути прийнято рішення про передачу коштів між місцевими бюджетами.

Підсумовуючи вищевикладене, потрібно зазначити, що держава своєчасно відреагувала на виклики війни та внесла відповідні зміни до законодавства в сфері соціального захисту, якими зокрема спрощується порядок надання соціальних послуг особам з інвалідністю. Слід акцентувати увагу, що належне та своєчасне надання соціальних послуг особам з інвалідністю є необхідною умовою подальших позитивних змін стану їх здоров'я. Адже соціальний захист держави осіб з інвалідністю виявляється у створенні правових, економічних, політичних, соціальних, психологічних та інших умов для забезпечення їхніх прав і можливостей на рівні з іншими громадянами для участі в суспільному житті.

Джерела:

1. Конституція України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр-Text>
2. Закон України «Про соціальні послуги» від 17.01.2019 року <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>
3. Закон України «Про реабілітацію інвалідів» від 20.12.2005 року https://ips.ligazakon.net/document/view/t052961?an=512&ed=2017_06_06
4. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо надання соціальних послуг у разі введення надзвичайного або воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2193-20#Text>
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 7 липня 2022 р. № 784 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/784-2022-%D0%BF#Text>
6. Костюк В.Л. Реформа соціального захисту осіб з інвалідністю у контексті сьогодення: проблеми, виклики та перспективи / В.Л. Костюк // Напрями розвитку науки трудового права та права соціального забезпечення: матеріали VI Всеукр. науково-практич. конф., присвяченої 25-річчю кафедри трудового та господарського права Харківського національного університету внутрішніх справ (м. Харків, 3 листопада 2017р.); за заг. ред. К.Ю. Мельника. – Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2017. – С. 376-380.